

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 2B0020

SPORTS SCIENCES

Received: September 2008

Accepted: June 2009

Series : 2B

ISSN : 1308-7266

© 2009 www.newwsa.com

Hüseyin Ünlü

Aksaray University

huseyinunlu@aksaray.edu.tr

Aksaray-Turkey

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARI

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Bu amaçla, beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında öğrenim gören toplam 223 (113 erkek, 110 bayan) beden eğitimi öğretmen adayına Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; beden eğitimi öğretmen adaylarının psikolojik doyum açısından en yüksek ortalamayı ilişkilik boyutundan elde etmişlerdir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyet ve spor branşı değişkenine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı farklılıklara rastlanırken spor düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Beden Eğitimi, Beden Eğitimi Öğretmeni, Beden Eğitimi Öğretmen Adayı, Temel Psikolojik İhtiyaçlar

BASIC PSYCHOLOGICAL NEEDS OF PRESERVICE PHYSICAL EDUCATION TEACHER

ABSTRACT

The purpose of this study is to assign basic psychological needs of preservice physical education teachers. For this purpose, Basic Psychological Needs Scale has been applied to 223 (113 male, 110 female) preservice physical education teacher. According to acquired verities; from the point of psychological satisfaction, preservice physical education teachers have obtained the highest average from relatedness dimension. According to preservice physical education teachers' sexuality and sport branch variables; meaningful differences have been found on their psychological needs on the other hand meaningful differences have not been found on their psychological needs according to their sport levels.

Keywords: Education, Physical Education, Physical Education Teacher, Preservice Physical Education Teacher, Basic Psychological Needs

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsanların doğal yaşam çabalarının temelinde ihtiyaçlar yer almaktadır ve pek çok davranışın temelini bu ihtiyaçlar oluşturur. İnsanlar yaşamları süresince birçok etkinlikte bulunurlar. Tüm etkinliklerinin amacı, gereksinimlerinin doyurulmasıdır. Bir başka deyişle, her davranışın gerisinde bir ihtiyaç bulunmaktadır. İnsanı anlamak demek, davranışların gerisindeki ihtiyaçları anlamak demektir (Yaşar, 1993).

Psiko-sosyal bir canlı olan birey de çeşitli ihtiyaçlara sahiptir ve tüm bireyler; fiziksel, ruhsal, duysal ve sosyal gelişimlerini tamamlayabilmek için, temel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Temel ihtiyaçları karşılanmayan, doyurulmayan bir birey, gerek bedensel, gerekse fiziksel açıdan sağlıklı yaşayamaz (Kartal, 2004).

İhtiyaç, döngüsel bir süreçtir ve bireyin organizmasında bir yetersizlik ortaya çıkarır ve birey bu yetersizliğin sebebini karşılayamadığı bir gereksinimden kaynaklandığını hisseder. Birey bu gereksinim hissi ile harekete geçer ve rahatlar (Eysenck, Arnold and Meili, 1972).

Bireyin bu temel ihtiyaçların bir kısmı fizyolojik ve somut ihtiyaçlardır. Bir kısmı ise daha soyut, gözle görünemeyen ama son derece önem taşıyan psikolojik ihtiyaçlardır (Şahin, 2004:525).

İnsan ihtiyaçlarının çoğu fizyolojik ve psikolojik içeriklidir. Psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve doyurulması fizyolojik ihtiyaçlara bağlıdır (Cüceloğlu, 1992:235).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Psikolojik ihtiyaçlar davranışlara yön verici etkenlerden biri olduğu için bireylerin çalışma alanlarında gösterecekleri davranışlarında nedeni olarak düşünülebilir (Ergin, 1993:6). Öğretmen adaylarının ihtiyaç profillerini belirlemek, eğitimcilere yetiştirdikleri öğretmen adayları hakkında daha fazla bilgi verecektir.

Bu çalışmada da beden eğitimi öğretmen adaylarının, davranışlarına yön veren ve davranışlarının nedenini oluşturan temel psikolojik ihtiyaçları belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarını betimlemektir. Bu amaçla araştırmada; beden eğitimi öğretmeni adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyetlerine, spor branşlarına ve spor düzeylerine göre değişip değişmediği araştırılmıştır.

3. METERYAL VE YÖNTEM (MATERIAL AND METHOD)

Araştırma, beden eğitimi öğretmeni adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik olduğu için tarama modelindedir. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2003:77).

3.1. Araştırma Grubu (Study Group)

Bu araştırmanın örneklemini 2007-2008 öğretim yılında Gazi Üniversitesi ve Aksaray Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programlarında öğrenim gören toplam 223 beden eğitimi öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma gurubunun dağılımına ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubunun dağılımı
(Table 1. Distribution of sample group)

	Değişkenler	N	%		Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Erkek	113	50,7	Spor Branşı	Takım sporları	98	44,8
	Bayan	110	49,3		Bireysel sporlar	115	51,6
Sınıf	1. Sınıf	38	17,0	Spor Düzeyi	Amatör	137	61,4
	2. Sınıf	82	36,8		Profesyonel	48	21,5
	3. Sınıf	52	23,3		Milli	33	14,8
	4. Sınıf	51	22,9				

3.2. Veri Toplama Aracı (Data Collection Device)

Araştırmanın verileri "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen ölçeğin Kesici ve ark. (2003) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği; 21 maddeden oluşan ve Çok Doğru (5), Doğru Değil (4), Biraz Doğru (3), Doğru (2) ve Hiç Doğru Değil (1) arasında değişen 5 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek; Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişkililik İhtiyacı olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Analizi (Analyze of Data)

Araştırma ölçeği, araştırmacılar tarafından bizzat uygulanmıştır. Verilerin analizinde "t testi, aritmetik ortalama, f testi ve standart sapma" tekniklerinden faydalanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 11,5 paket programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu bölümde, araştırmanın problemine göre elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçları incelenmiş ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçları
(Table 2. Basic psychological needs of preservice physical education)

Psikolojik ihtiyaçlar	-n-	A.Ort.	S. Sapma
Özerklik	223	36,90	6,125
Yeterlik	223	29,38	5,179
İlişkililik	223	44,32	7,022

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğrencilerinin psikolojik ihtiyaç boyutlarından en yüksek ortalamayı ilişkililik boyutunda elde etmişlerdir.

En düşük ortalamayı ise yeterlik boyutunda elde etmişlerdir. İlişkili olma; başkaları ile bağlantılı olma, sevme, koruma, sevilme ve korunma arzusunun işaret eder (Sheldon and Eliot, 1999). Öğrenci bu ihtiyacını karşılayabilmek için diğer arkadaşlarıyla sosyal bir ilişki içinde ve doyurucu etkileşimler içinde bulunmalıdır. Bir gruba ait olma ve onlarla ilişkide olma duygusu bireyin en temel sosyal ihtiyaçlarından biridir. Grup faaliyetleri ve grup olarak üstlenilen sorumluluklar öğrencinin bu duygusunu geliştirecektir.

Araştırma kapsamındaki beden eğitimi öğretmen adaylarının takım etkinlikleri gerçekleştirmeleri, öğretim sürecinde birçok uygulamayı grupla gerçekleştirmeleri bu sonucu sağlamış olabilir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçları cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve bulgulara Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyete göre karşılaştırılması
(Table 3. Compare of basic psychological needs of preservice physical education teacher according to the gender)

Psikolojik İhtiyaçlar	Cinsiyet	N	A.Ort	S.Sapma	-t-	P
Özerklik	Erkek	113	36,62	6,551	0,69	0,481
	Bayan	110	37,19	5,669		
Yeterlik	Erkek	113	29,91	5,170	1,58	0,112
	Bayan	110	28,83	5,154		
İlişkililik	Erkek	113	43,55	7,577	1,98*	0,048
	Bayan	110	45,11	6,340		

P* $<$ 0.05

Beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçlarının karşılaştırılmasında bağımsız t testi tekniği kullanılmıştır. Buna göre; cinsiyet açısından özerklik ihtiyacında 0,69, yeterlik ihtiyacında 1,58 ve son olarak ilişkililik ihtiyacında ise 1,98 t değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen t değerlerinden sadece ilişkililik ihtiyacı anlamlı bulunmuştur. Bu boyutta bayan beden eğitimi öğretmen adaylarının daha yüksek ortalama elde ettikleri görülmüştür. Bayan beden eğitimi öğretmen adayları kendilerini ilişkililik ihtiyacında daha yeterli hissetmektedir. Psikolojik ihtiyaçlar açısından yüksek düzeyde yeterlik algısına sahip olan bireyler kendilerini daha yetenekli, başarılı ve yeni ve ilginç becerilere sahip olarak görmektedir.

Ryan ve Grolnick (1986)'e göre öğrenci değerlendirmelerine dayalı gerçekleştirilen taramalarda; bayan öğrencilerin, daha duyarlı, iletişim becerilerinde yeterli ve grup aktivitelerinde istekli davrandıkları görülmektedir. Çelikkaleli ve Gündoğdu (2005)'nin eğitim fakültesi öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada da kızların ve erkeklerin özerklik ve ilişkililik psikolojik ihtiyaçları arasında anlamlı fark olduğu gözlenirken yeterlik ihtiyaçları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının branşlarına göre karşılaştırılması yapılmış ve elde edilen bulgulara Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının spor branşlarına göre karşılaştırılması
(Table 4. Compare of basic psychological needs of preservice physical education teacher according to the sport branches)

Psikolojik İhtiyaçlar	Branş	N	A.Ortalama	S.Sapma	-t-	-p-
Özerklik	Bireysel Sporlar	100	36,98	6,037	0,21	0,832
	Takım Sporları	115	36,80	6,187		
Yeterlik	Bireysel Sporlar	100	29,65	5,084	0,60	0,541
	Takım Sporları	115	29,22	5,357		
İlişkilik	Bireysel Sporlar	100	43,31	7,264	2,01*	0,047
	Takım Sporları	115	45,06	6,866		

P* < 0,05

Yukarıdaki tabloda beden eğitimi öğretmen adaylarının sportif branşlarına göre temel psikolojik ihtiyaçları incelenmiştir. Branş değişkeni açısından özerklik ihtiyacında 0,21, yeterlik ihtiyacında 0,60 ve son olarak ilişkililik ihtiyacında ise 2,01 t değerleri hesaplanmıştır. Bu bulgulardan sadece ilişkililik ihtiyacında hesaplanan t değerleri anlamlı bulunmuştur. Bu boyutta takım sporuyla uğraşan beden eğitimi öğretmen adaylarının daha yüksek ortalamalar elde ettikleri görülmüştür. Takım sporuyla uğraşan beden eğitimi öğretmen adayları kendilerini ilişkililik ihtiyacında daha yeterli hissetmektedir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu Bilge (1990)'nın araştırmasından elde ettiği bulgularla desteklenmektedir. Buna göre, takım sporcularıyla bireysel sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları açısından farklılıkların olduğu görülmektedir. Bir gruba ait olma ve onlarla ilişkide bulunarak günlük aktivitelerini gerçekleştirme, ilişkili olma psikolojik ihtiyacını olumlu etkilemektedir. Grup faaliyetleri ve grup olarak üstlenilen sorumluluklar öğrencinin bu duygusunu geliştirecektir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının spor düzeylerine göre karşılaştırılması yapılmış ve elde edilen bulgulara Tablo 5'de yer verilmiştir.

Tablo 5. Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının spor düzeylerine göre karşılaştırılması
(Table 5. Compare of basic psychological needs of preservice physical education teacher according to the sport levels)

Psikolojik İhtiyaçlar	Spor Düzeyi	KT	Sd	KO	F	P
Özerklik	Gruplar arası	10,526	2	5,263	,139	,870
	Grup içi	8112,249	215	37,731		
	Toplam	8122,775	217			
Yeterlik	Gruplar arası	59,626	2	29,813	1,095	,336
	Grup içi	5853,549	215	27,226		
	Toplam	5913,174	217			
İlişkililik	Gruplar arası	72,712	2	36,356	,728	,484
	Grup içi	10735,219	215	49,931		
	Toplam	10807,931	217			

Tablo 5'te beden eğitimi öğretmen adaylarının spor düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçları incelenmiştir. F testi ile gerçekleştirilen analizlere göre spor düzeyi açısından özerklik ihtiyacında 0,139, yeterlik ihtiyacında 1,085 ve ilişkililik ihtiyacında ise 0,728 F değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen F değerlerinden hiçbirisi anlamlı farklılığa yol açmamıştır. Beden eğitimi öğretmen adaylarının spor düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçları anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Vallerand (1997) göre bireylerin performansları ve davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasında ilişkiler vardır. Özerklik kuramına dayalı olarak geliştirdiği modelde Vallerand bu üç temel psikolojik ihtiyacın kişiler arası farklılık gösteren, farklı kültürlerde farklı şekillerde yer alan, bir dizi davranışa eşlik ederek ortaya çıkabilen yeterlikler olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte bunların sağlıklı bir şekilde tatmini kişisel gelişim için çok önemlidir. İnsanlar farklı sosyal çevrelerde bulunabilirler. Bu bağlamda, çevresel uyarıcılar ve bunların etkileri kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Bu farklılıklara rağmen tüm bireylerde bu üç temel ihtiyacın karşılanması önemlidir. Bu yönüyle, özerklik kuramı sosyal çevre ve bireyi birer değişken olarak birlikte ele alınması gerektiğini savunmaktadır. İnsan davranışlarına, çevresel ve sosyal faktörlerle bireysel özellikler arasında süregelen diyalektik olarak bakılmaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND SUGGESTIONS)

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Beden eğitimi öğretmen adayları psikolojik doyum açısından, en yüksek ortalamayı ilişkililik boyutundan elde etmişlerdir. Özerklik boyutunda ise normalin üzerinde bir düzey elde etmişlerdir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı farklılıklar vardır. Psikolojik ihtiyaçlar açısından, ilişkililik boyutunda bayan beden eğitimi öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına kıyasla kendilerini daha yeterli hissettikleri görülmüştür.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının branş değişkenine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı farklılıklar vardır. Psikolojik ihtiyaçlar açısından, ilişkililik boyutunda takım sporu ile uğraşan öğretmen adaylarının bireysel sporlarla uğraşan adaylara kıyasla kendilerini daha yeterli hissettikleri görülmüştür. Beden eğitimi

öğretmen adaylarının spor düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının psikolojik ihtiyaçlarının incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Beden eğitimi öğretmen adaylarına kendi davranış ve öğretimlerinin çeşitli yönlerini analiz edebilme becerileri kazandırılmalıdır. Bu, öğretmenlere kendi yetersizliklerinin kaynağını bulabilme imkânı verecektir.

Bireylerin mesleklerinde davranışlarını ve performansları etkileyen faktörlerin başında psikolojik ihtiyaçlar gelmektedir. Bu açıdan gerek lisans eğitiminde gerekse de iş yaşamında bireylerin psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak, destek sağlayacak etkinlikler yapılmalıdır.

Gelecek çalışmalarda, beden eğitimi öğretmen adaylarının psikolojik ihtiyaçlarının altında yatan faktörlerin zihinsel, duygusal ve davranışsal modeller temelinde incelenmesi önerilmektedir.

Araştırmada kullanılan bütün değişkenler yalnızca beden eğitimi öğretmen adaylarının katılımcı ifadesine dayalı ölçme araçları ile ölçülmüştür. Bu ortak yöntem varyans açısından bir yanlılığa yol açabilir. Gelecekteki çalışmalarda, özellikle psikolojik ihtiyaçların hem görüşme ve gözlem hem de katılımcı ifadesi desteğiyle ölçülmesi daha anlamlı ve geçerli sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Bilge, F., (1990). Sporcuların Psikolojik İhtiyaçları. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cüceloğlu, D., (1992). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelikkaleli, Ö. ve Gündoğdu, M., (2005). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (9), ss:43-53.
- Deci, E.L. and Ryan, R.M., (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11.
- Ergin, T., (1993). Öğretmenleri Psikolojik Gereksinimleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Fakültesi, Davranış Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eysenck, H., Arnold J.W., and Meili, R., (1972). Encyclopedia of Psychology. Fontana/Collins.
- Karasar, N., (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, G., (2004). Çocuklarda Davranış ve Uyum Bozuklukları.<http://www.egitimciyiz.com/v2/modules/news/article.php?storyid=153>.
- Kesici, Ş., Üre, Ö., Bozgeyikli, H. ve Sünbül, A.M., (2003). "Temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği" VII. Ulusal PDR Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, Malatya.
- Kuzgun, Y., (2000). Meslek Danışmanlığı, Uygulamalar Kuramlar. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Ryan, R.M. and Grolnick, W.S., (1986). "Origins and pawns in the classroom: Self-report and projective assessments of individual differences in children's perceptions". Journal of Personality and Social Psychology, 50, ss:550-558.
- Sheldon, K.M. and Elliot, A.J., (1998). Not all personal goals

are "personal": Comparing autonomous and controlling goals on effort and attainment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, ss:546-557.

- Şahin, A., (2004). Yönetim Kuramları ve Motivasyon İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 523-547.
- Vallerand, R.J., (1997). Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Advances in Experimental Social Psychology*, 29, ss:271-360.
- Yaşar, İ., (1993). Hemşirelik Öğrencilerinin ve Hemşirelerin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Empati Düzeyleri. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi